

Nagy Imre köszöntése

A festő annyira gazdag, hogy csak szavakra szorul. Számára ez nem jelent sokat, mert legragyogóbb megállapításainkból se tudná egy szénaboglya színét kikeverni.

„Tanuljatok az állatoktól — mondotta egyszer. — Ha az őznek nem tesz valami, fintorog egyet, és tovább megy.“

Így marasztalta el bíráló kedvű szószaporításunkat valami látszólagos szellemi özeledel ügyében.

Hasonló tömörséggel jellemezte a dicsérő szavakat: „Van egy tojás, és tíz tyúk kotkodácsol. Míg a tojást kalapba teszik.“

Nagy Imre olyan világot alkotott — egyelőre alig fölfogható jelentőségű — életművében, hogy nemcsak kívültreked a szó, de jóformán a teremtett világ felületét se tudja megközelíteni.

A köszöntő többnyire a szellemi élet szükségpénze, olyasmi, mint a hajdani érmék, amelyeket a kincstár megkerülésével hivatalosan vertek; ezek voltak az egész közösség hamis ezüstjei.

Így készülnek gyakran a méltató szavak, pengő vereteink, amelyekkel azt a látszatot keltjük, hogy az alkotó tisztas elismerést kapott a figyelmes közvéleménytől.

A művész méltatására nem elegendő az alkalom. Ahogy nem alkalmilag élünk, és nem alkalmyszerűen figyeljük és érezzük a világot.

Olyan festőt illet a köszöntő, aki mindég ismerte a maga személyes föladatát. Teljességet alkotott, benső parancsra, magának is mindég parancsolva.

Korszakunkban a képek általában képekből születnek. Az emberi arcok festői nem az emberi arcot figyelik, hanem totemeket. Aki halat fest, halas képek ihletik, a mozgás ábrázolóit barlangi rajzok. A mértani alakok mértani alakokat ellenek, a stilizált torzság stilizált torzságot.

Csak a fénykép maradt hű az emberhez és a megfigyelt világhoz, bár ott is létezik az összevágás, az előző fénykép. Így fokozza a látszatvalóságát a nemlétezők kultuszát.

Nagy Imre ebben a különösen kevert szemléletű korban olyan festő, akit sohasem érdekelt más, mint az ember természete, a dolgok és a tünetek: a természet természete. És a kéz, az elnehezült alvás, a test, az élő szépség, a tenyészet természete.

Ebből alkotott és alkot képpé fogott balladát, tündöklő idillt vagy drámai látomást. Nem engedett sem a siker, sem a divat hívásának, csakis a saját elhivatásának.

— Miért kaszál, Imre bácsi?

- Mert bárányt akarok tartani.
- De hát minek magának a bárány?
- Nem tudod? Azért, hogy lefesse!

Ez a beszélgetés illetéktelen tréfának tűnik. Holott a művészet balladája. Nagy Imrét méhek röptették a szabadságba. Ezek a méhek nem hagyományos jelképek, hanem a legvalóságosabb rovarok, melyeknek a művész vesződő munkával készítette a kaptárt, és lépeik számára deszkabetéteket. Rejtély volt, hogy a méhek dolgoznak-e neki vagy ő a méheknek. De ahol valamilyen elvárnivaló van, és gyűl a méz, ott nem lehet más, csak kölcsönös önzetlenség.

„Tanuljatok a méhektől és a méhészeketől.“

Úgy hiszem, nem létezik a világnak olyan látványa, ami a művész számára közömbös lenne. Nincs benne unalom, fáradtság, az ezerszer látott tü-nemények érdektelensége.

Szellemében ő a példaadó fiatal művész.

Világának gazdája, Csíkban európai illetőségű.

Úgy hiszem, ezért ismeri úgy szülőföldjének színeit, házak és dombok formáit, arcokat, mozdulatokat, nehéz falusi munkásainak, táncoló alakjainak szellemmel töltött esetlenségét.

Glóbuszt alkotott, élő történelmével, hagyományával, emberi környezeteivel. Fejedelmi göggel állnak őrt önarcképei, és közben ezt a mindenséget átjárja a valóság előtti alázat.

Ezért tár rendkívüli képet az időnek az időről.

Úgy hiszem, az idő jobban fogja értékelni, mint alkalmi köszöntőnk.

Műve előtt be kell ismernünk szavaink gyámoltalanságát. Hiú vállalkozás az erőt sugárzó, tündöklő képeknek szóbeli illusztrációja.

De végül is nekünk magunknak van szükségünk a betűoszlopokra, megfont sorokra. Hogy az életmű szédülete előtt legyen hová támaszkodnunk, mi-ben megfogóznunk.

Bajor Andor

Nyolevan év

Köszöntjük az embert és a művészt!

Az ünneplés magasztos pillanatában is szabad, sőt kötelező a valóságot, az igazságot keresni, megírni. Ha nem így járnánk el, éppen az ünnepelt vá-laszolna lesújtó, kicsinylő legyintéssel. Legyünk tehát őszinték öhozzá és önmagunkhoz.

Ki tehát az az ember, akit ünneplünk, akinek az egészségére poharun-kat emeljük?

E kérdésre könnyen felelhetünk, mert nincs titka Nagy Imre életének. Ismerjük őt — ki negyven, ki ötven vagy annál is több éve. Életéről, maga-tartásáról, alkotásairól, művészi alkotókedvéről több kötetnyit írtak össze szigorú bírái és — nem utolsósorban — ellenségei. Úgy ismerjük őt, azt ol-